

Ի հետևեալ չորեքշաբաթու առաւօտուն
 արձա. Պատիտանովս և Բ. արժ. վարդապետն

տունը և չկործանեցաւ զի ի վերայ հաստատուն վիժմն ամբողջէս հիմնեալ էր և ոչ ի վերայ մարդոց: Տեսէք քննեցէք և պատմեցէք մեր բացակայ եղբայրներուն թէ ինչ վիճակի մէջ է տակաւին և այսօր, ոչ աւելցած և ոչ պակսած, այս տանը առաջին վերակացուներն Գրիգոր Լուսաւորիչ, Սահակ, Մեսրոպ, Ներսէս, Մանգակունի և այլն ինչպէս որ կարգադրեցին՝ նոյն կարգադրութեամբ կ'ընթանայ յայսօր, և մեր պատուական դրացեաց Հռովմայեցւոց և Յունաց մեծ տուներուն այսինքն եկեղեցեաց մէջ դժտութիւն և հերձուած և իրենց դործածած բաւերովը շատ մը անվայել բաներ պատահելէն զիրար բանադրելէն նորովէն շատ ետքը, տեսէք Շնորհալին Ներսէս վերջին գարեգու մեծ վերակացուն ինչ արթնութեամբ և խոհեմութեամբ պահպանեց այս տանը կարգադրութիւնը առանց անոնց վէճերուն մէջ մանելու, յարգելով միշտ իւր մեծ դրացիները այլ պահպանելով իւր տան ինքնօրինութիւնը զոր ի Գրիգորի տանի սենեկ, տեսէք և պատմեցէք թէ՛ ձեր և մեր Սրբազան հայր շնորհիւ և քորողութեամբ և կանոնադրութեամբ Գրիգորի Աւետարանն է միայն մեր եկեղեցւոյն հիմն և կանոնն, և այն ամեն կանոնք և աւանդութիւնք և վարդապետութիւնք որ չեն համարուած այս ամանից Սատուածային կանոնաց, լին ընդունուած և չպիտի ընդունուին յաւիտեան:

Տեսէք և պատմեցէք թէ բուն ձեր տան մէջ էք հիմա թէ ինչ որ այլուր իբրեւ շնորհ կ'ընդունէք, հոս իբրեւ ձեր իրաւունքը պիտի վայելէք ձեր հարազատ եղբայրը հետ որոնք իրենց պարտքերն անթերի կրկատարեն: Ուրախ եմ եւ ոչ միայն ես հապա բոլոր եկեղեցականք, աշխարհականք ձեր հայրերն և եղբայրներն, ցնծութեան տօն կրկատարենք ոչ միայն մեք աստ յերկրի այլ և Հարք ի յերկինս:

Դուք մեզի դալով իրաւասութեան խօսք կը նէք, բայց ես ձեզ կընեմ, թէ ես այս բանին վրայ լոկ մարմնաւոր աչօք չեմ նայիր, այլ իմ հօգիս կ'խայտայ երբ կըտեսնեմ որ կրկատարուի մեր Աստուածային վարդապետին ազօթքն և իղձը. «Հայր կամիմ զի սոքա մի իցեն որպէս և մեք մի եմք»: Յաւերժական և օրհնեալ ըլլայ այս միութիւնը: Մեր Տէրը մեզի սովորեցուց ազօթել միշտ այսպէս. «Եղիցին կամք քո»: Աստուած կըկամի որ միանանք և սիրենք զիրեար, խնդրեցէք և խնդրեմք որ Աստուծոյ կամքն ըլլայ: Գրիգոր մարգարաւ որ զմարդիկ միացնէ, և Աստուծոյ Հօր մէկ ընտանիք կազմէ, եթէ բոլոր մարդիկ պարտաւոր են միանալ, հապա ինչպէս չմիանան մէկ ազգի անդամներ:

առեալ ընդ իւրեանս դերբեալ կայսերական շքանշանն արծուեդրով, ընդեւելեալ համակ թանկագին բուխանթ աղամանգեայ ի վերայ կապտագոյն ծոպի (լէնթի) հանդերձեցան տանիլ առ արքայորդին ի քաղաքն. և ահա աշտանակեցան ի նոյն ասհիպարանոցս առաքեալս յարքայորդոյն և հասին ց' զհետեւին ջանդարուտայ ի տեղի արձակ, ուր նստան ի պալատատանն ձիակառն և սառաքեալս ի նորին վանականութենէ և յուղի անկան, որոց առաջին երկուող կարգաւորութեամբ յառաջէին արքունի զօրակներ, և յետուստ հնձեւազօրքն հետեւէին, մինչ հասին յարքանական հոյակապ պալատն «Սարգիստի» անուանեալ, ուր էր բնակութիւն արքայորդոյն: Անդ ի պատիւ շքանշանին ի հանդիսի կացեալ էին զինուորք զինուորական հանդերձանօք Պարսիկ իշխանաւորք զարդ արեալք ի պաշտօնական համազգեստս և ի զլուխ նոցին՝ նորին վանականութիւն արքայորդի կուսակալն Բայրիք, աղանակաւ պատենաղէն սրմէն, փողփողին, աղանակաւ ընդեւելեալ գոհարեղինօք և կիտուած արքայք զհետեւէք և այլ արքայական ծախապանծ շքեղականութեամբք, որ և մերձեալ կայսերական շքանշանին արժանաւոր մեծարանօք զլուխ խոնարհեցոյց, և ընկալաւ ի լանջն զայն ձեռամբ բարձրա Պարսիտանովին, և տհաբա հասարակ ամենայն հանդիսացեալքն շնորհա-

որոց միութիւնը անհրաժեշտ է վասն երկնային և վասն երկրային կենաց: «Միութիւնը ծնող բարեաց, անմարտնութիւն ծնող չարեաց»: Միանանք զօրանալու համար, չբաժնուինք արկարանալու համար: Ըսէք, բունք մեր բացակայ եղբայրք որ փութան Գալիստանի իրենց եղբայրք հո՞ւ բաղմութեան մէջ, զի այս է իրենց տունը, այս է իրենց գաղտը, այս է իրենց բնիկ հազը, հոս ազատ օդ կ'ծծեն, հոս կ'զարգանան և կուսանան: Իրենց բնական երկիրն է այս, իրենց երկրին ջրովը կ'ուռոյն և իրենց հարց Աստուծոյ հոս կըհօկէ իրենց վրայ իրենց տան մէջ են ըսի և գարձեալ կըտեմ: Երբ հոս գան՝ այս տան որդիքն կըլլան, և ոչ ծառաներն: Մեք այս տան վերակացու սպասաւորներն եմք, զորն իրենց եղբայրներն համահաւաքուելով կընարեն: Հոս քահանայներ կան՝ չէ թէ հեռու են եկած, այլ իրենց մէջ ծնած, սնած, իրենց մէջ բնորոշած, և իրենց ընտրած Եպիսկոպոսն են ձեռնադրուած: Հոս Եպիսկոպոսներ կան որ ազգին ընտրած կաթողիկոսէն օժուած են: Հոս այս եկեղեցւոյն առաջնորդները, Պատրիարքները, կաթողիկոսները, որոց պիտի հրահանգենք, ազգին եկեղեցւոյն ազատ կամքն ընտրուած են, և նախապէս իրենք կ'հնազանդին և հնազանդելու պարտաւոր են այն կանոններուն և օրհնքներուն որք անձանթ չեն ձեռք զոր մեր հայրերը կարգադրած են, և որոց ուսումը մասնաւորաց սեպհականութիւն չէ եղած մեր մէջ, և որք չեն փոխուիր ըստ քանց:

(Եպիսկոպոսի)

Դահլութեամբ կըլսեմք թէ մայրաքաղաքէս հայազգի ոսկերիչք ալ «Հայ—ոսկերիչաց» անուամբ ընկերակցութիւն մը կազմել են մէջերն, ամեական 2 գլուխ բաժնով աշուղ, նպատակ ունենալով ընկերութեան ծախիւք Հայաստանի մէջ ազգային դպրոց մը բանալ ընդ մշտնջենաւոր անգլիկանութեան Երեւանի Գործարարական ընկերութեան:

Յիշեալ ընկերութեան յորդ ստորագրող ոսկերիչ հայազգի անգլիական թիւը 330ի չափ հասած ըլնելով, յուսալի է թէ երբ գործի սկսի ընկերութիւնը բաժանորդաց թիւը մինչև 800ի պիտի կարենայ հասնիլ:

Գովելով հանդերձ մեր հայազգի ոսկերիչաց սոյն ազգաւորական ձեռնարկը, որոյ լիովին յաջողութիւն կ'մտաւորեմք, կըհամարձակեմք ըսել որ թէպէտ Հայ ոսկերիչք ամենէն ուշ արթնացան հայկական դաստիարակութեան գործոյն և ջանից ձեռնառու և գործակից հանդիսաւոր բայց և այնպէս վստահ եմք թէ՛ անգամը

ւորեցին նմա զայն կայսերական պարգև, խոնարհեալ զգլուխ ի նշան յարգանաց: Յայսմ պահու նորին վանականութիւնն ատենախօսեաց հակիրճ առ բարձրաստիճան Պարսիտանովին ցուցանելով զի Պետութիւն Ռուսաց և Պարսից իբրեւ եղբայր ունին զսիրոյ յարաբերութիւնս միշտ ընդմիմեանս, և բարեկամական զգացմունք նոցա յայտնի են յամենայն դէպս, յորոց սակի և արժանացուցանելն զինքն կայսերական շքանշանին էր և մի ապացոյց, և այն մեծ դահլութեամբ յայտնեաց, և բարեմտութեաց զյարասեւ և զանվանեւ հաստատութիւն երկուցուն պետութեանցն, ևս և բարեկամական յարաբերութեանց ընդ միմեանս: Յետ որոյ և պատուեալ թէյիւք, օշարակօք և քաղաքանեօք արձակեցան ի բաց:

Յետ քանի աւուրց արքայեաց արքայորդին բարձրա Պարսիտանովին նոյնք մի արաբոյի և աշխոյժ, ընդ նմին և հրաւիրեաց զնա և զԲարձրա վարդապետն վասն հետեւեալ աւուրն յետ միջօրէի ի պալատն իւր, որք և գարձեալ կառօք և վերայիշեալ զօրականօք գնացին ի ժամադրեալ ժամուն, և վայելելով զթէյս, զօշարակս և զքաղաքանիս և այլն, տարաւ զնոսա անձամբ ի թանգարան տեսարանաց իւրոց և եցոյց նոցա միտմի զնշանաւոր մեծագին հնութիւնս և զհազարաւոր իրեղէնս բերեալս անգամն մեծաւ խնամով, իրք արժանի արքայա-

ձեռն ի գործ արկանեցուն՝ ամենէն տուն ի մեծ և զօրաւոր մղումը տալու և յարատեւ զօրաւոր մ'ըլլալու փորձը յոյց պիտի տան մեր ազգային կրթութեան գործոյն:

—Արժանահաւատ ազգիւրէ կիմանամք թէ այս օրերս Անդղիոյ մէջ ի նպաստ թուրքիոյ Հայոց Արձեւա տնտեսի մը հրատարակուել է անգղիերէն, որնոր Հայոց վիճակը բարոյեցու համար պարտականութիւն ստանձնող աղբիւրութեանց մինչև ցորդ գործած ազարք խափն, քննադատելով կ'հեգնէ: Սոյն տնտեսիէն քանի մ'օրինակ ալ հոս Անդղիոյ դեսպանատունը զովուած ըլլալով, կըկարծեմք զխոնարհութե օրինակ մ'ալ թարգմանութեան յանձնուելէ: Հայ լրագրաց մէջ հրատարակութեան սրբեւոր:

—Բուսանիոյ կառավարութիւնը Քեզուլէնէէ գտնուող հայազգի հասարակութեան ի խնդրոյ Առաջնորդին, 2000 կանգուն պէտքն մը շնորհելով յիշեալ գետին վրայ ապագային Եկեղեցւոյ և վարժարանի մը կառուցման հիմնադրութեան հանդէսը կատարուել է այս կերակի (Գրաւիւր):

—Մեզ գրում են Նորնախիլանից, որ Ռեալտեիսի վիճակաւոր Առաջնորդ Գորգան Մակար Արքեպիսկոպոսը մի ասորացիութիւն է բայց արել յօգուտ «Իրարական» ընկերութե և ինքը ստորագրելէ 3000 բուրլ: Ասում են, որ մեծ գումար կըհաւաքուի: Մեզ այս լուր հաղորդող մի պատահական թղթակից է, ինչէն այդ լուրը ճիշդ է փառք և պիտի չ'Մարաշի թղթական, որ Հայ Ժողովրդից ստացած փողերի մի գումար փոքր մասը նախկին է նոյն Ժողովուրդի մանուկներէ կրթութեան գործին:

—Երկուշաբթի Հոկտ. 15ին Թիֆլիսում վախճանեցաւ Սարգիս Արքեպիսկոպոս Հոսան—Ջալալեանը: Պատմում են, որ հանգուցեալը թողել է 25,000 բուրլ և կտակել է, որ այդ գումարը բանկերում շահեցնուի 125 տարի և յետոյ տրվի Հայոց ուսումնարաններին: Հանգուցեալ սրբազանի տանը միայն 100 բուրլու կայք են գտել: (ՄԼԻ)

ՆԵՐՔԻՆ

Կայսերական հրամանաւ մայրաքաղաքին մէջ հաշուէքնիչ Ատեան մը կազմուած է:

Սոյն Ատեանին պաշտօնն է՝ քննել այն ամեն սեղանաւորաց, վարչական և այլ բոլոր պաշտօնէից արարքը, որք ուղղակի յարաբերութիւն ունին տէրութեան գանձուն հետ: և պատասխանատու են անոր: Ասկէ զատ պաշտօնն ունի նաև՝ քննելու քաղաքապետութեանց, հիւանկան մեծափառութեան: Ի նոցանէ եհան զուսանկար կենդանադիր իւր, որոյ քաղաքական շրջանակն համակ յոսկւոյ դուռագեալէր գործ ճարտարարուեստ, զոր պարգևեաց Բ. Պարսիտանովին և ասաց չուներ ի թանգարանին իր լիակալին և սիրելի ինքեան քան զՊարսիտանովին իւր զայն, և ի նշան մեծարանաց իւր հաճեցաւ պահել առ ինքն, զոր և նա շնորհակալութեամբ առ ընկալաւ:

Ի 18 Յուլիս ի տայն զհրամարական վերջին այցելութիւն իւր Բ. Պարսիտանովին արքայորդոյն նորին վանականութիւնն հանելով ի մատնէ իւրմէ զմեծագին աղանակապետ զմատանին եր. ի մատն Պարսիտանովին ի պարգև, և ծառայից նորին երկուցունց (որոց մին էր Հայ հարութիւն անուն) պարգևեաց իւրաքանչիւր երկուշաբթի թուան, Պարսից գրամ:

Յաւելումք և պայս, զի յառաջին աւուր դատեան Պարսիտանովին, մեծաւ խամշումայ Գննպետն Պարսից ևս առաքեաց առ ինքեանէ կողմանէ քանի արս և զքաղցրաւենիս, և շնորհաւորեաց զպալուստ նորա: Այսոյիսի այցելութիւնն քան ետուն և այլ աւագանիք և իւրոյացիք, որոց և ինքն ևս գլխաւորացն և խամշումային այցելութիւնս ետ փոխադարձաբար:

Յընթաց ներկայութեան իւրոյ պատուեաց կառավարութիւն վանացս բաւ արժանոյն յամենայն դէպս զբարձր Պարսիտանովին, և ուր

ատանց, խնայողական արկղե-
ստաց կարգի ամբողջ հաստատութեանց հա-
մարդը :
Հաշուէքննիչ Ատեանը ի հարկին արտօնու-
թիւն պիտի ունենայ գանձային պաշտօնեանե-
րու տեղը : Ո՛ր գանձային տեսչութիւնը և
որոշ որեւէ տեսչութիւն մը չպիտի կարենայ
անձնաժողովոյ տուած վճիռներուն միջամտու-
թիւն ընել : Անոր տուած վճիռները չպիտի կըր-
նան վերաքննելի ըլլալ :
Երեք անգամ մը, Սահմանադրութե-
ան յօդուածին համեմատ, Ատեանը գան-
ձային վիճակին վրայով տեղեկագիր մը պիտի
կրկնապարտէ Ստեփանին Ա. նախարարին միջ-
որդութեամբ :
Ատեանին անդամոց թիւը մասնաւոր օրինա-
կութիւնով մը պիտի որոշուի ի վերջոյ :
Սահմանադրական և երկրագործական տես-
չութեան նախկին պաշտօնեայ, Յովհաննէս Եփ-
րեմայի նախագահ կոչուած է :
Ատեանին անդամ են հետեւեալ անձինք ,
Յովհաննէս Եփ. Պետական խորհրդոյ անդամ,
Համի Աբիֆ Եփէնտի, նախկին տէֆթերտար
կրթութիւն :
Գատրի Պէյ, գանձային տեսչութեան նախորդ
գնական ,
Բիֆթի Եփէնտի ,
Էսուարց Եփէնտի ,
Յովհաննէս Եփ. պետական խորհրդոյ անդամ,
սահմանադրական կերպիւ Ատեանին ընդհանուր
խառնարանի պաշտօնը կատարելու յանձնարա-
տութեամբ ,
Յովհաննէս Եփէնտի Խելտալիքտի, շարունա-
կելով նաեւ առժամանակեայ կերպիւ գանձա-
յին բարենորոգութեան յանձնաժողովոյ ան-
գամակցութիւնը ,
Գասթրօ Պէյ, որ նոյնպէս յիշեալ յանձնաժո-
ղոյ անդամակցութիւնը պիտի շարունակէ :
Նոյնպէս վերին Լեւոնթի մասնով շրջանակ
ի կազմուած է կայսերական հրամանաւ գան-
ձային պաշտօնեայի վիճակ մէջ :
Այս շրջանակը վնցի պիտի բաժնուի ,
Ա. Թահրիր Եփէնտի ,
Բ. Թահրիր Եփէնտի ,
Գ. Լիւլաք Եփէնտի ,
Դ. Սուհապէտի ,
Ե. Թահրիր Եփէնտի ,
Չ. Գուլաթ խապանի ,
Իսթաթալիք շրջանակ վերապետը մը և
առաջին պաշտօնեայներ պիտի ունենայ :
Սոյն շրջանակաց մասնաւոր յատարասութիւն

անգամ նախաճաշուն և ընթերցան միշտ ըստե-
րապական ամբողջաց յամենայն ուր որ գոր-
արեալ կայր համադրամ կերպիւրկնոք և
քաղցրաւեցեօք և քրջօք կայր , և ի պատիւ
նորին հրաւիրեալ լինելին ի սեղանակցութիւն ի
մէջ մի աւուր յիւրաքանչիւր յերեւելաց Զու-
րու և յեւրոպացաց փոփոխակի : Բաց հայոց
հրաւիրեցաւ նա վասն կերակրոց ի տուն իւր-
եանց ի գերա. Պ. Ստեփաննոս Պ. Ալանուրեան
ի իրեանց Զուրապական Զուրապական ի գերա. Խաչէ
խաչէ վաճառականապետէն ի միտար Գիտնին
Արքայացոյն . ի գերա. Հաքիմալաչոյ արքայ-
որդոյն որ և է տեսուչ Զուրապական և ի յարգոյ-
սպասելու Պ. Միլոն Զուրապական խանին գարու-
ղային Զուրապական և այլն :
Ի 19 Յունիս յաւուր կիւրակէի ըստ հրաւի-
րուց Բ. արժաւ. վարդապետին ներկայացան
ամենայն հոգեւորականք և ժողովրդականք Զու-
րապական յիշեցեցի որոյ վանաց, ուր նորին ար-
ժանաւարտութիւն մատոյց զուրը Պատարագ
գինի որոյ և ամենայն հոգեւորականք շարժա-
նապէս որոյ կատարեցին զկարգ աղօթից և
զոգարանական մաղթանաց առ Աստուած, ապա
աղօթելոյ զվանկարին և պատուական կեանս
ողտաւարտու. կայսեր ամենայն Ռուսաց Ազգե-
անդէրքի Բ. ի մահաւ ի զաւաճանութենէ թըշ-
նամոյն, նոյն Բ. Պատիւանոյն և ներկայ էր
հանդիման և մեծապէս գոհ եղև վասն այնր, և
ասաց թէ վն հափառ. կայսրն ևս ունի զմեծ սէր

ներք յատուկ կանոնադրութիւնով մը պիտի
հրամարակուին :
Սոյն հաստատութեան գլխաւոր տեսուչ կոչ-
ուած է Սուստաֆա Եփէնտի :
Կայսերական այլ հրամանաւ տառանդի և
ոխարի տրոյց համար շրջանակ մը ևս կազմուած
է, որոյ հրամանին տակ պիտի ըլլան բոլոր այն
պաշտօնեայք, որք տառանդի և ոխարի տրոյց
հաւաքման տեսչութիւնն ունին վիլայէթներու,
Սանճագներու, Գազաներու և Նահիէներու
մէջ :
Աւալին նախարարութեան կողմանէ շրջաբե-
րական գրութիւն մը ուղղուած է բոլոր գաւա-
ռաց, որ խիստ կարեւորութիւն ունի :
Յայտնի է ընթերցողաց որ մինչև հիմա գա-
ւառներու կառավարիչք չէին կրնար հաղոր-
դակցիլ ուղղակի կերպիւ զանազան պաշտօնե-
ութեանց հետ, եթէ ոչ Մեծ—Եպարդտութե-
միջոցաւ, և որ խիստ մեծ փրաններ կը պատա-
հէր այս կերպով գործերն յապաղելուն պատ-
ճառաւ : Այժմ այս շրջաբերականը արտօնու-
թիւն կուտայ վալիներուն, որ այսուհետեւ ուղ-
ղակի հաղորդակցին այն պաշտօնեութեան հետ
որոյ ձեռնհասութենէն կարեալ է խնդիրը :
Եվթաֆի պաշտօնեութեան վերաբերող վե-
րանորդութեան յանձնաժողովը գեռ կըշա-
րունակէ իր խորհրդակցութիւնը : Ճեթիէի Հա-
լաֆա կըսէ թէ, իւրաքանչիւր վիլայէթի համա-
հաշուէքննիչ պաշտօնեայ մը պիտի կարգուի
յանձնաժողովոյ կողմանէ, և այդ պաշտօնեան
5000 զուրուշ ամսական մը պիտի ստանայ, օգ-
նական մը ևս պիտի ունենայ, որ նաեւ պիտի
ընդգրկի 3000 զուրուշ ամսական : Սանճագնե-
րու մէջ ալ այս մասին միտորոշներ պիտի կոր-
բուին, 2000 զուրուշ ամսականով, ընդ հրամա-
նաւ Նահանգաց պաշտօնեայներու : Իւրաքան-
չիւր վիլայէթի մէջ յատուկ սեփեակ մը պիտի
հաստատուի վաղֆի գործոց կարգադրութեանց
համար և պարտաւոր չպիտի ըլլայ Եվթաֆի
պաշտօնեութեան դիմելու : Հաշուէքննիչ պաշ-
տօնեից կողմանէ հաւաքուած Եվթաֆի տուր-
քերը իբր եկամուտ պաշտօնեութեան տուած
րին մէջ պիտի արձանագրուին :
—Աւստրո—հունգարիոյ վեհա. կայսրը, հոճած
է աղամանդապարդ ոսկեղէն տուփ մը ընծայել
արտաքին գործոց պաշտօնեութեան ընդհանուր
քարտուղար Ն. Վոեմուլթին Սարգիս Եփէնտիին :
—Թ.— լրագիրք կը ճառատուէ թէ Եփիպ-
տական կառավարութիւնը, վիճենայի և Բարի-
ղի քաղաքական գործակալները վերցուցէր :
—Անգլիոյ կառավարութեան մօտեւր Բարձ-

և շնորհա ի վերայ Հայոց :
Ի 17 Յունիս որ էր օր հրաժարելոյ նորին և
վերադառնալոյ ի Թէհրան ի նախաճաշուն սե-
ղանակից էին քանիք յերեւելաց Հայոց և յեւ-
րոպացաց ընդ Բ. Պատիւանոյն ի վանս, իբրև
առաջարկեցան բաժակը վասն կեանաց կայսեր,
դեսպանին, և Պատիւանոյն ընթերցալ և ես
զլեւտալ ուղերձն շնորհակալութեան չափա-
բանեալ յինէն, զոր և հաճութեամբ և գոհու-
նակութեամբ ստացաւ, և ասաց ի Թէհրան
թարգմանել տալոց է Ռուսերէն և Վատուցա-
նելոց դեսպանին ի տես : Ի 4 ժամուն յետ մի-
ջրէի հրամարական ուղոյն տուեալ նորա ամե-
նեցուն մեկնեցաւ ի վանաց կարի շնորհակա-
լութեամբ և բաւարարութեամբ սակս արժա-
նագէս պատուելոյ զինքն յընթացս հնգեւտա-
սան աւուրց ասպնվականութեան իւրոյ, և ապա
նստեալ նոցա և Բ. արժաւ. վարդապետին ի ձի-
ակառան առաքելալ յարքայադուռն ի ճանա-
պարհ անկան, որոց առաջի զօրականք ընթա-
նային և յետուստ հեծեալ ճանապարհորդք ի
Հայոց և յերեւելաց Պարսից, Հատեալք ի քա-
ղաքն հրաւիրեցան ի տուն Հաքիմալաչոյ վասն
թէյի և քաղցրաւեցեաց, և անտի ելեալ գնա-
ցին ի Գեաղ, Ընթերքն ճաշեցին անդր. զոր
պատրաստել տուեալ էր արքայորդին, և զմէջ
զիշերան բաժանեցան նա առ Թէհրան և ճա-
նապարհորդքն ևս առ Զուրա :
Արգարև մեծ պատիւ էր վասն Հայոց տեղւոյս

րագոյն Դրան վրայ բրած ճնշումը յայտնի է ա-
մենուն : Այս ճնշումը կ'երևի թէ իր ազդեցու-
թիւնն ունեցած է կայսերական կառավարու-
թեան մօտ, վասնորի եթէ ստոյգ է մայրաքաղա-
քէն հասած հեռագրի մը պարունակութիւնը,
Բ. Դուռը հաւանած պիտի ըլլայ Սըր Լէյարտի
քանի մը առաջարկութեանց, զորս առաջա-
դրած է Եւրոպական միւս տէրութեանց :
Ահաւորիկ Մեծին—Բրիտանիոյ դեսպանին
առաջարկութիւնքն առ կայսերական հաւաքա-
րութիւն ,
Թէ, Բ. Դուռը պէտք է անդիւազիներ կար-
դէ իրր հաւաքիչ և տեսուչ գանձ. եկամտից ,
Թէ, Պէտք է ժանտարմայի մարմին մը կազմէ
ընդ հրամատարութեամբ անդիւազի պաշտօնա-
կալոց ,
Թէ, Պէտք է անդիւազի գատու որաց նախա-
գահութեան տակ գատարաններ կազմէ :
Աւստրիոյ և Իտալիոյ դեսպանք խրատած են
Բ. Դրան, հաւանիլ այս առաջարկութեանց :
Արմանիոյ դեսպանը գեռ պատասխան մը չէ
տուած . իսկ Գաղղիոյ դեսպանը քսած է թէ,
երբեք պարտաւորութիւն մը չունի անմիջական
պատասխան մը տալու :

Ք Ա Ղ Ա Ֆ Ա Վ Ա Ն
Մեծին—Բրիտանիոյ կառավարութիւնը Պիր-
մանիստի գործերով կը զբաղի այժմ, որք եր-
թալով տխուր կացութիւն մը կըստանան Շար-
թու մէջ հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ
թէ, յիշեալ երկրին սահմանները գտնուող անդ-
իական բանակը նշանաւոր կերպիւ կըստուա-
րանայ :
Գաղղի մէջ կատարուած Սեպտեմբերի ջար-
դին հեղինակաց դատին նկատմամբ լուռ կը կե-
նայ հեռագիրը : Եազուպ խանի մեղաւկցու-
թիւնն յայտնուած բան մ'է, բայց գեռ յայտ-
նի չէ թէ Բրիտանական կառավարութիւնն ինչ
պատիժ պիտի ոահմանէ մեղապարտ խանին :
Հաւանական կը թուի նաեւ որ Եազուպ այլ ևս
չկարենայ դահակալել, և եթէ լրագրաց ոմանց
կարծիքն յարգեմք, պէտք է ընդունիլ որ Աֆ-
ղանիստան պարզապէս Հնդկաստանի կայսրուհ-
ւոյն հարկատու երկիրներէն մին պիտի ըլլայ :
Կ. Պոլսէն հասած վերջին թերթերը գոգոհ
կըցցունեն յիշեալ մայրաքաղաքին Միւսլիմանս
ներք Անգլիոյ բռնած քաղաքականութեան վը-
րոյ : Կըզրեն նոյնպէս յիշեալ թերթերը թէ
կառավարութիւնը վերջին աստիճան փոյթ կը-
ցցունէ ժամառալ յունական խնդրոյն լուծման
Չարին դահածառանդ իշխանը Պերլին հաս-

նորին հիւրընկալութիւն ի վանս . որոյ օգուտ և
ի ժամանակին վայելելոց է ազգս . Գերազանց
դեսպանն երկու գրութիւնս գրեալ էր և առա-
քեալ ձեռամբ Բ. Պատիւանովին, մինն առ Բ.
արժաւ. վարդապետն, որով յայտնեալէր զսէր
իւր և զշնորհս տէրութեան իւրեանց ի վերայ
ազգիս, նա և զիմաստ գրութեան իւրոյ առ
արքայորդին, և միւս ևս նոյն գրութիւն առ
արքայորդին, որով ծանուցանելով զառաքումն
կայսերական շրանշանին միջնորդեալ էր հան-
գիտ պահպանել զհայս Ասպահանայ և զիւղո-
րէից : Ընկալեալ արքայորդւոյն զայն գրութի
խոստացաւ զհարկաւորեալ խնամածութիւն իւր
և զշնորհս ունել առ նոսա և չիժողուլ կրել նե-
ղութիւն ինչ յուստեքէ : Ի վերադարձին արժ-
թալ. Թալատուր վարդապետն գրութիւն մի ևս
գրեալ ձեռամբ նորին առ գերազանց դեսպանն,
հնգեւտասան յօդուածովք, որք վերաբերէին և
այլ կարեւոր ազդօգուտ խնդրոց Զուրայեցւոց
և զիւղականաց, յուսամբ թէ արդիւնաւորեա-
ցին այնոքիկ շնորհիւ դեսպանին : Բ. Պատիւա-
նովն պարգեւեաց աստ զտասն թուաման կուսա-
նաց Անապատին . և երեսուն թուաման աղքա-
տաց արկեղն տեղւոյս :

Ի 20 զու, 14 Սեպտ. 1879 :
Աւետիք Կ. Մ. Զահրապեանց
ատենադպիր ամենավերջեան սրբոյ վանաց

նելով մեծաւ սիրով բնդունելութիւն գտած է
Բրուսիոյ կայսեր կողմէն :

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տեղւոյս կրօնական ժողովոյ կողմէն հետեւեալ գրութիւնը ուղղուած է առ մեզ ի հրատարակութիւն , որ անցեալ թուով մեր Նազիրէին հրատարակած նամակը կը հերքէ : Աւելորդ է ըսել թէ պատկառելի կրօնական ժողովոյ կողմէ պիտի ըլլայ անկեղծութիւնը , ուստի կը զգուշացնենք մեր թղթակիցները որ միշտ ճշմարտութիւնը յարգելով գրեն : Գալով կրօնափոխութեան խնդրոյն , կը խորատեմք , իբր ազգային թերթ , Նազիրի չայ ժողովորդը , որ եթէ գիտադարար այդպիսի միտում մը ունեցած է , իսպառ մոռնայ և իրեն զրկուած հոգեւոր հովուաց հովանւոյն տակ ջանահար լինի ազգութեան , կրօնի և եկեղեցւոյ յարգն ու պատիւն անարատ պահել : Սիրեմք և հետեւեալ միշտ մեր նախահարց ընթացքին և աւանդութեանց , զորս կըստանամք մեր հոգեւոր հարց շնորհիւ . անվթար պահեմք մեր բազմադարեայ ազգութիւնն ու փրկարար կրօնքը առ որ կը վերադառնան արդէն անոր գիրկէն հեռացող զաւակունք :

... Խմբագիր Արշալույս :

Ի սէր արդարութեան կը խնդրեմ հրատարակել հետեւեալն :

Ձեր պատուական լրագրի 1130 համարին մէջ Համբարձում Թ. կարապետեան մի նամակ հրատարակած է՝ Նազիրիէն գրուած ի 13 Հոկտ. ուրով կերպով իւրի կ'ամբաստանէ գաւառիս կրօնական ժողովը , իբր թէ՛ անտարբեր գտնուած է տեղւոյն քահանայի մասին : Ուստի կրօնական ժողովոյ հրամանաւ հարկ կը համարեմ այս մասին եղած բոլոր իրողութեանց համառօտութիւնն յառաջ բերել այստեղ կրօնական ժողովոյ արձանագրութիւններէն քաղելով , որպէս զի թէ՛ պատասխան լինի այս՝ Մեծ. կարապետեանին և թէ՛ նորա հրատարակութեանէն յառաջ եկած գայթակղութիւնն ւնենան :

Նազիրիի եկեղեցւոյն վրայ ձեռնադրուած Տ. Մկրտիչ քահանայն , Օգոստոսի մէջ թողուով իւր ժողովուրդը քաղաքս կը գիւնէ , և մինչ կըլստուիր իրեն որ փութով վերադառնայ ի Նազիրի , նա պատուակ բռնելով իւր նիւթական վիճակն , Հուլիս վերադառնալ , կրօնական ժողովն քանիցս նիստեր կազմելով այս մասին և տեսնելով թէ՛ Տ. Մկրտիչն յամուռեալ կը մնայ և Հուլիս երթալ , (թէ և նիւթական վիճակին կողմէն ամեն ապահովութիւն կը տրուի իրեն) , քահանայագործութենէ կը դադարեցնէ , և ցաւ ի սիրտ լսելով թէ՛ ննջեցեալ մը պատահած է և քանի մը հոգեւոր պետեր կան մատակարարուելու ի Նազիրի , իսկոյն կը հեռագրէ Սեօքէի Տ. Բողջաննէս քահանային որ երթայ ի Նազիրի :

Ի Նորին Արժանապատուութիւնն ևս անմիջապէս կ'ուղեւորի ի Նազիրի , և կը կատարէ ինչ որ պէտք է : Կրօնական ժողովն այսու ևս բաւական չլինելով երկիցս կը գրէ ի Պօլիս առ գերա-Պատրիարքական փոխանորդն և առ ամեն Ս. Պատրիարքն , որպէսզի բարեհաճին փութով ջրահանայ զրկել մին Այտընի և միւսն Նազիրիի համար , ինչպէս որ եկան յիշեալ քահանայքն և արդէն բաւական ժամանակ է որ գնացած են իրենց պաշտօնատեղիներն :

Այս յայտնի իրողութենէ պարզապէս կ'երևի որ կրօնական ժողովն բնաւ երբէք անտարբեր գտնուած չէ Նազիրիի ժողովրդեան նկատմամբ այլ ընդհակառակն խիստ մեծ ուշադրութեան առած է նոյա քահանայի խնդիրն և հանգամանորէն տեղեկագրած է նաև առ կրօնական ժողովն կեդրոնական վարչութեան :

Ջարմանալի է ուրեմն կարդալ մեծա. կարապետեանին նամակին մէջ թէ Ազգային վարչութիւնն անտարբեր մնացած է Նազիրիի նկատմամբ , մինչդեռ ինքն իզմիր գտնուած ժամանակ ակնատես և ականջալուր եղած է թէ՛ Ս. Առաջնորդի և թէ՛ կրօնական ժողովոյ ամեն ջանքերուն ի պատիւ և ի մխիթարութիւն Նազիրիի բարեպաշտ ժողովրդեան :

Եւս առաւել զարմանալի է կարդալ յիշեալ նամակին մէջ թէ՛ ժողովրդէն ոմանք Այտընի Սխիթարեան միաբանութեան գիւմելու ոմանք Ա. Երեմի միջոցաւ պատուելիներ հրաւիրելու համար ստորագրութիւնք բացած են : Տարակոյս չկայ , որ Պ. կարապետեանի նամակն այն տեսակ գրութիւններէն է , որոնք սխալ մը քաղեցնելու համար քանի մը սխալներ և չափազանցութիւններ ևս կը բարդեն : Քանզի մենք չենք հաւատար որ Նազիրիի մեր սիրելի ժողովուրդն այնչափ թեթեւամիտ և խաբուստ լինին վրդական դաւանութեան մէջ , որ մի քահանայի հրաժարման պատճառաւ կրօնափոխութեան գիւմեն , մանաւանդ այն ժամանակ երբ կրօնական ժողովն մօտ երկու ամսուան մէջ հրաժարուածին տեղ երկու քահանայ զրկած է իրենց հոգեւոր պիտոյից մատակարարութեան :

Սոյն պարագաներն յառաջ բերելէն զինի հարկ կը համարեմք յաւելուլ նաև թէ՛ Տ. Մկրտիչ քահանայն զղջալով իւր արարմանց վրայ աղերսագիր մատուցած է վերտին ի Նազիրի երթալու և իւր քահանայական պաշտօնն շարունակելու , որուն մասին ևս գրուած է արդէն ի Նազիրի :

Ընդունեցէք խմբագիր յարգանացս հաւատարմութիւն :

Որով մնամ աղօթարար

Արեւադէր կրօնական ժողովոյ գաւառիս

Յովհաննէս քանանայ Միմասեան

Իլմիր , 9 Նոյեմբերի 1879 :

Երկու շաբթի աւուր հեղեղանման անձրևները մեծ յորդուելունց պատճառեցին բոլոր այն առուակաց և գետոց մէջ , որք Մանիսայի բարձունքներէն կ'իջնան : Տէյրմէն Չայը ըսուած գետին վրայի կամուրջը մնասուեցաւ նոյն գետին յորդուելունց :

տին յորդուելունց : Նոյն օրուան Մանիսայէն հասնող երկաթուղւոյ կառավարման յիշեալ կամուրջին ճեղքուածներէն վառ կը բլրէ , և սոյն տիւրը արկածին մէջ զոհ կ'երթան մեքենավարն ու հրավառ : Ժամբարդներէն կորուստ չըկայ , սոքա ողջ առողջ իզմիր կը գառնան :

—Անցեալ շաբթու Ալաշէհի շրջակայքը սոսկ կալի ոճրագործութիւն մը տեղի կ'ունենայ : Պուրնապատ աւանէն երկու յոյն առեւտրական գործով գէպի Ալաշէհի կողմերը գալով առեւտրին յիշեալ գիւղին մօտերը կըսպանուին վրանին կրած ամբողջ ստակին կողպտուելէ ետեւ : Թշուառ ճամբորդներուն գիւղիցէն , որ սպանութենէն քանի մը օր ետքը կը գտնուին , սոսկալի կերպիւ եղծուած և անդամատուած էին : Ալաշէհի կը փոխադրուին գիւղիցէն և անդ կը թաղուին :

—Չորեքշաբթի օր ծովապետ Իպլըբանի հրամանատարութեան տակ գտնուող Աւստրիոյ միջերկրական նաւատորմի մեր նաւահանգիստը հասաւ : Սոյն նաւատորմից հետեւեալ նաւերէ կը բաղկանայ , Հալալ-ըլլի զրահաւոր փրկարար , հրամանատար Ռեօտիմէր , Պաշա-գործէթ , հրամանատար Շիբուտէր , Ջիլի-գործէթ , հրամանատար Գուլէ , Ալալ-ըլլա թեղանօթակիր , հրամանատար Բալէզ , կըսուի թէ 20 օրի չափ Ջիւաշիոյ ծով կենալէ ետեւ , Հոռոյս և անտի Սուտա (Յունաստան) պիտի մեկնին : Գունելար Գին Ալալ-ըլլա զատ , նաւատորմից Բալէզ պիտի վերագառնայ մինչև ցնոր հրաման :

—Հինգշաբթի գիշեր Ամալը Ալթը ըսուած հրէից թաղին մէջ հրեհ պատահելով , 3 տուն հրոյ ճարակ եղան , որոց մին հրէից երիտասարդութեան ժողովատեղի եղած էր :

—Մ. Գանի մը Գրէնվիլ , որ քանի մը տեսնէ ի վեր Աւստրիոյ—Հունգարական կառավարութեան փոխ—հիւպատոս կոչուած էր քաղաքս , սկսած է իր պաշտօնին :

—Պ. Արամ Մարկոսեան նահանգիս ճարտարապետ կոչուած և իր պաշտօնին գլուխն անցած է : Յիշեալ պարոնը Գաղղիա ուսած է իր արուեստը :

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

ԱՖիօն.—Հրապարակն ի հանդարտութեան գտանի . երկուց շաբթուց մէջ վաճառեցան 130 կողովի շափ ի գին 147—150 զրուշի չէքին :

Տէր Լրագրոյ ,

Դ. Լալա Գ. Պալաշուրեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՅՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՈՒՂԵՐԶ ԵՆՈՐՀԱՆԱԼՈՒԹԵԱՆ

Առ բարձրաստիճան իւսանէ Բեդրովիչ Պախիտանով պաշտօնատար դեսպանատան Ռուսաց որ ի դրան Պարսից ի Թեհրան յաղագս շնորհաբեր ասպնկանուրէեան ի վանս ամենափրկչեան Նորջուղայոս , պատեհաւ բերելոյն զարժուեղորդ յրանգան յօգոստափառ կայսերէն ամենայն Ռուսաց վասն վսեմափառ Զըյսոյթան արքայորդի կուսակալին Ասպահանու :

Ի Զուղա , 17 Յունիս 1879

Առէք զխանդա Պախիտանէ սրտից զեզմանց գոհալթեանց ,
Չոր ձեզ յաւէտ յուղերձ ձօնեն յոյրք Աղգիս Հայկական .
Ձի բարձրութիւն ձեր գերազնիւ շուք եւ ինքեան գերապանծ ,
Շնորհածութեամբ յազգային տունս . ի վանքս սուրբ փրկչական :
Այս փառք մեզ այս ծայրայեղց և շուք գրեմք մեծ շնորհաց
Ծաւալ զմեօք յԱղէքսանդր մեծ ինքնակալէն Ռուսիոյ .
Որոյ աչք վնէ ի հիւսիսոյ դիտեաց բւեռց և յառեաց
Քրիստոնէիցս ի Հայ կաճառ և շաղկաթեաց շաղկթոյ :
Քանզի հիւսիս զանձրե տեղայ ողորմութեան յԱյրարատ ,
Ի հայրենին մեր Հայաստան և յԱղգս համակ Արամեան .
Ի հովանի յաղթ ասպարին պատսպարէ գլխաւատ ,
Գրգէ զնոսին , տածէ զերդ հօտս ի Տիրական իւր մական :
Այնու հանգիստ ի բաղդ անդորր վիճակեալ մեր հայրենեաց՝
Ձեր ի գամիռանց շար վիրադաց դիւրեն զկեանս և զբաւստ ,
Նոյնպէս շնորհ ճառագայթեալ այսր ի խումբ մեր Հայազանց՝
Ձմարդասէր տալ վայելել զողորմութիւն իւր ևս աստ :
Չոր անխնայ կաշնուք շնորհիւ իւր գեապանին գերազանց
Պաշտպանական փարեալ զգլխովքս Այն հակող խնամածու .
Եւ նորին իսկ գործակալք ըլլէն ջամբմք գերապանծ ,

Եւս նորին հանիմք և տաւաղիմք ընդ զօրութեամբն ընդ աղգու :
Որպէս ահա շնորհածեալ յայս տուն աղգիս և տաճար՝
Ո՛ գերաշուք Էլաշտօնատարդ գեապանական մեծութեան
Նոյն ապացոյց ետուք շնորհացն նորին առ Աղգս Հայորեար :
Եւ փառք համբուն առ այլ աղանց , որով պանծամք մեք համայն :
Ուստի զարդիս այսրէն մաղթեմք առ գերաբուն Ենօլայն ,
Ձկէքսանդրէն զմեծ ինքնակալն Ռուսիոյ մեծազոր :
Ընդ հովանեաւ քաղցր խնամոցն ունել յաւէտ անսասուն ,
Եւ զպետութիւն յայթ աննկուն աւելել ընդ դարս ընդհանուր :
Եւ զմեծ շանթից շառափնութափ վարատեցին թշնամիք ,
Յաճ և ոսկուածն գրաւեցին փաղանքը նոյնն քանասար ,
Եւ ի գահէն փառաց նշոյք հատցին շնորհաց սիրանիք՝
Յերջանիկ կեանս հպատակաց և ի հանգիստ բերկրարար :
Եւ գերազանց Ձինիվեայն գեապանին կեանք մեծութեան՝
Պաղտաքեցին յանիւս ամաց , ժամանակաց ընդ ձիգ դար ,
Ի նիհի բարօր գերեթնանիլ յիւս գերակայ աստիճան .
Ոյր սէր գլխոս ծաւալեցին յԱղգ մեր համուռ հայորեար :
Որ և նորուն սիրեցեալոյդ Պախտոնէի յարգ և բարձ՝
Առաւելցին և բարձրացին ի վեմ պաշտօնի ի մեծ շուք ,
Եւ նիշք սիրոյդ յար ցոլացին ի մեզ յաւէտ դարձադարձ՝
Ում շնորհապարտ սեռն երախտեօք զանձնքս մեր գրեցուք :
Աղէ յակնարկ ի բարեհաճ առէք զերդոյս զիմ այս ձօն ,
Չոր ի նշան սիրոյ Աղգիս իւր ըզպակ գաբնիդեայ՝
Ուրեցի ձեզ ի յուղերձ շուք ճակատուդ գերզգօն .
Անթաւամիւք ծաղկազարդեալ փունջ կապեցի մշտակայ :

Աւետիք Կ. Մ. Զօհրապեանց

Աւանաղ պիլ ամենափրկչեան սրբոյ վանաց :